

Yeşil, Songül (2019). Recep Tek, Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri, Kayseri: Kimlik Yayınları, 2018, 752 s., *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 2019/13, s. 169-170.

Recep Tek, Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri, Kayseri: Kimlik Yayınları, 2018, 752 s.

[Kitap Tanıtım ve Değerlendirme / Book Review]

Songül YEŞİL*

Geliş Tarihi: 19.04.2019

Kabul Tarihi: 22.05.2019

Ozan-baksı geleneğinin devamı olarak XV. yüzyılın sonu ile XVI. yüzyılın başlarında ortaya çıkan Âşık Edebiyatı, sözlü kültür ortamında doğmuş, gelişmiş ve yayılmıştır. Âşık Edebiyatı'nın en güçlü temsilcilerini yetiştirdiği dönem ise XIX. yüzyıl olmuştur. Söz konusu eserde de XIX. yüzyıl Âşık Edebiyatı'nın önemli temsilcilerinden biri olan Âşık Dertli'nin Âşık Edebiyatı içerisindeki yeri ve önemi ele alınmış ve Dertli'ye ait şiir metinleri çeşitli kütüphanelerden temin edilen cönk ve mecmualardan hareketle, tespit edilmiş olup bu metinler edebî açıdan değerlendirilmiştir.

Bu eser, 2011 yılında tamamlanan *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme-Metin)* adlı doktora tez çalışmasının yeniden gözden geçirilerek kitaplaştırılmış hâlidir. Çalışma; *Giriş, Sonuç, Kaynakça* ve *Ekler'* hariç dört bölüm oluşmaktadır.

Eserin Giriş kısmında, Âşık tarzı şiir geleneğinin oluşumu ve gelişimi hakkında bilgi verilmiş ve geleneğin özelliklerine değinilmiştir. Dertli ve Dertli olgusunu daha iyi anlayabilmek için, XIX. yüzyıl Osmanlı Devleti'nin sosyal ve siyasi durumuna genel olarak değinilmiştir. Yazarın çalışmada izlediği yöntem, *Araştırmanın Amacı ve Yöntemi* başlığı altında belirtilmiştir. Her metin için bir başlık açılmıştır. Dertli olgusuna bağlanan metinler, LucienGoldmann'ınoluşumsal yapısalcı yönteminden hareketle ele alınmıştır. Dertli ile ilgili ulaşılabilen yayımlanmış ve yayımlanmamış çalışmalar eleştirel bir gözle değerlendirilmiştir.

Eserin *Birinci Bölüm'*ünde, *Dertli ve Dertli Olgusu Hakkında* başlığını taşıyan birinci bölümü alt başlıktan oluşmuştur. *Âşık Dertli* başlığı altında; Âşık Dertli'nin hayatı, ailesi ve

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, e-posta: yesilongul7@gmail.com
Orcid: 0000-0002-9947-4382

çocukluk yılları, Konya, Kahire, Bolu, İstanbul dönemleri, Ayanlık konusu ve intihar olayı, Dertli mahlasını alma meselesi, Dertli-Alişan Bey ilişkisi, ölümü, eğitimi, şiir söylemeye ve âşık olarak kabul görmeye başlanması, etkilendiği sosyo-kültürel çevreler, Dertli'nin din-tasavvuf anlayışı ve bağlı olduğu tarikat hakkında bilgi verilmiştir. *Çeşitli Kültür Ortamlarında Dertli* başlığı altında; sözlü, yazılı, elektronik kültür ortamları ve bu kültür ortamlarında âşıklık geleneğinin nasıl yaşadığı ve yaşatıldığı üzerinde durulmuştur. *Dertli Olgusu* başlığı altında ise usta-çırak ilişkisi ile birçok âşığın aynı halka içerisinde yer alması ve Dertli kolunun oluşumuna değinilmiş olup "Dertli" mahlasını kullanan 14 şair hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca bu kısımda Dertli'nin "geniş kitlelere hitap eden büyük soluklu" bir şair olması dolayısıyla Dertli, bir fert olmaktan çıkarılarak onun yaşamı ve eserleriyle topluma mal olmuş bir "olgu" olduğu hususu üzerinde durulmuş, bu konularda detaylı bilgiler verilmiştir.

Eserin *Şiirlerin Tarihsel ve Sosyo-Kültürel Bağlamda İncelenmesi* adını taşıyan *İkinci Bölüm*'ünde, Dertli'nin şiirleri LucianGoldmann'ın "Oluşumsal Yapısalcı Eleştiri Yöntemi"ne göre ele alınıp değerlendirilmiştir. Bu bölüm Anlama Aşaması ve Açıkla Aşamaları olarak iki alt başlığa ayrılmıştır. Yöntemin birinci aşaması olan "Anlama aşaması" ile şiirler; şekil özellikleri, dil-üslûp ve muhteva açısından incelenmiştir. Dertli'nin şiirlerinde; din- tasavvuf, aşk, gurbet-özlem, sosyal konular, tabiat ve talihten şikâyet gibi konuları işlediği görülmektedir. Bunun yanı sıra incelenen şiir metinlerinden hareketle, hayatı sıkıntılarla geçmiş olan şairin devlet adamları ve kurumlarıyla ters düşmemek için sosyal konulara ve hiciv tarzına yönelmediği söylenebilir. Yöntemin "Açıklama aşaması" adını taşıyan ikinci kısmında; Dertli'nin şiirlerinde yer verilen, bazı toplumsal olay ve olgulara yer verildiğinden bahsedilmiştir. Yazdığı şiirlerindeki somut verilerden hareket ederek dönemin sosyal, siyasi, dini ve ekonomik yapısı hakkında çıkarımlarda bulunularak metinlerin derin anlam tabakası ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Eserin *Metinler* başlığını taşıyan *Üçüncü Bölüm*'ünde ise şiirler "Heceli Metinler" ve "Aruzlu Metinler" olmak üzere iki kısımda değerlendirilmiştir. "Heceli Metinler" başlığını taşıyan kısımda şairin 110 şiiri, "Aruzlu Metinler" başlığını taşıyan kısımda ise 74 şiir incelenmiştir. Eserde, çeşitlenmeler hariç toplamda 184 şiire verilmiştir. Çeşitlenmeleriyle birlikte, Dertli'nin toplamda 197 şiire yer verilmiştir. Bu hususta söz konusu eserin, günümüze kadar Dertli ile ilgili yapılan çalışmalarda yer alan şiir metinlerinden daha fazla metne yer vermesi bakımından önem arz ettiği görülmektedir. Ayrıca çalışmada şiir metinlerinin geçmişten günümüze doğru bağlamlarındaki değişimleri de gösterilmiştir. Şiir metinlerin dipnotlarında ise şiirlerin varyantları, derleyen açıklamaları, yayımlayanın açıklamaları, şiirlerin yer aldığı kaynaklar, ait olduğu sayfa ve şiir numaraları belirtilmiştir.

Eserin *Kaynakların Değerlendirilmesi* başlığını taşıyan *Dördüncü Bölüm*'ünde; incelenen yazılı ve basılı kaynaklar, cönk, mecmua ve divanlar tanıtılmıştır. *Sonuç* kısmında ise söz konusu çalışmada ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir. Eserin son bölümü olan *Ekler* kısmında Dertli ile ilgili anlatılar, bazı önemli bilgi ve belgeler, resimler, cönk ve mecmualardan örnek metinlere yer verilmiştir.

Âşıklık geleneği içinde önemli bir yere sahip olan Âşık Dertli ile ilgili yaptığı çalışmasından dolayı Doç. Dr. Recep Tek'e teşekkür eder, başarılarının devamını dileriz.